

مطالعات اجتماعی در معدن طلا

منیژه مقصودی
دانشیار دانشگاه تهران

سرشناسه	: مقصودی، منیزه، ۱۳۳۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: مطالعات اجتماعی در معدن طلا/منیزه مقصودی.
مشخصات نشر	: تهران: اندیشه احسان، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۳۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۳۰۳-۱۷-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: جامعه‌شناسی روستایی -- ایران -- قروه -- تحقیق
موضوع	: Sociology, Rural -- Iran -- Qorveh -- Research
موضوع	: مشارکت اجتماعی -- ایران -- قروه -- تحقیق
موضوع	: Social participation -- Iran -- Qorveh -- Research
موضوع	: طلا - ایران - قروه - معدن و ذخایر معدنی - جنبه‌های اجتماعی - تحقیق
موضوع	: Gold mines and mining -- Social aspects- Iran - Qorveh - Research
رده بندی کنگره	: HT۴۲۱
رده بندی دیویی	: ۳۰۷/۷۲۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۲۴۷۸۴۸

www.ketab.ir

مطالعات اجتماعی در معدن طلا

مؤلف: منیزه مقصودی

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۱ شمارگان: ۵۰۰ قیمت: ۱۱۵۰۰۰ تومان

طراح و گرافیک: حکمت مرادی چاپ: هوران

آماده‌سازی و تولید: انتشارات اندیشه احسان صفحه‌آرایی: سودابه بیات

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

دفتر نشر: تهران، خیابان انقلاب، روبه‌روی درب اصلی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، طبقه ۲، واحد ۵۰۷

تلفن: ۰۰۲-۶۶۴۶۶۰۲ - تلگرام: ۰۹۱۹۱۵۵۱۸۰۲ - سایت: www.andishehehsan.com

فروشگاه: تهران، خیابان انقلاب، روبه‌روی درب اصلی دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، طبقه همکف، واحد ۳۱۷

تلفن: ۰۰۱-۶۶۴۶۶۰۱ - sociologybookstore andishe_ehsan

فهرست

۱۱	پیشگفتار.....
۱۳	مقدمه.....
۱۷	فصل اول: نکاتی دربارهٔ این کتاب با شرح روش های تحقیق.....
۲۰	شرح بخشی از وظایف مدیر پروژه در میدان تحقیق.....
۲۱	روش تحقیق.....
۲۲	مشاهده «خود» در میدان تحقیق.....
	گوش دادن و توجه به افراد در جامعه محلی به جای حرف زدن برای افراد در جامعه محلی.....
۲۳	مصاحبه های غیررسمی و رسمی در قالب پرسش نامه به صورت انفرادی و گروهی.....
۲۴	گفت وگوها و مصاحبه های گروهی با افراد جامعه محلی برای انجام تکنیک های تحقیق به روش PRA.....
۲۴	توضیحاتی دربارهٔ روش ارزیابی مشارکتی روستایی.....
۳۱	فصل دوم: فرایند شکل گیری پروژه معدن ساری گونی.....
۳۱	آشنایی با پروژه معدن ساری گونی.....

۳۳	اولین ملاقات با جان بارترام.....
۳۹	اولین سفر به کمپ داشکسن.....
۴۷	یک شب در منزل یکی از روستاییان.....
۴۹	آغاز تحقیق.....
۵۰	گزارش اولیه پس از پایلوت استادی از کمپ داشکسن.....
۵۰	گزارش مکتوب سفر مقدماتی.....
۵۳	روستای داشکسن.....
۵۸	روستای بهارلو.....
۶۳	روستای نی‌بند.....
۶۶	پروپوزال مقدماتی داشکسن.....
۶۷	مراحل انجام تهیه پروژه مقدماتی مطالعات اجتماعی معدن ساری‌گونی.....
۶۹	ادامه برنامه‌ریزی تحقیق.....
۷۰	توجه به جامعه محلی در پروژه معدن ساری‌گونی.....

فصل سوم: گزارشی از انجام تکنیک‌های روش ارزیابی مشارکتی و تجربیات زیسته در

۷۳	میدان تحقیق.....
۷۳	برخی از تکنیک‌های انجام‌شده در میدان تحقیق.....
۷۴	برخی از تکنیک‌های روش ارزیابی مشارکتی روستایی.....
۷۴	۱- تکنیک نقشه اجتماعی.....
۷۸	۲- نقشه منابع طبیعی.....
۸۲	۳. تکنیک سطح رفاه.....
۸۳	توضیح تکنیک سطح رفاه.....
۸۸	بررسی سطح رفاه خانوارهای روستای بهارلو.....
۸۸	سطح تکنیک سطح رفاه خانوارهای روستای بهارلو.....
۹۰	تحلیل سطح رفاه در روستای داشکسن.....
۹۱	۴. جدول معتمدین محل یا ریش سفیدها.....
۹۴	۵. جدول گیس چرمه‌ها.....

فصل چهارم: تکنیک‌های اقتصادی.....	۹۷
۶. تکنیک مشاغل.....	۹۷
توضیح تکنیک مشاغل و فعالیت‌های اقتصادی در روستای بهارلو.....	۹۷
تکنیک سیر تاریخی اشتغال در روستای نی‌بند.....	۱۰۱
۷. درآمد خانوار.....	۱۰۲
نمودار درآمد خانوار در محله بالای روستای بهارلو.....	۱۰۲
نمودار درآمد خانوار در محله وسط بهارلو.....	۱۰۳
۸. ترکیب هزینه‌های خانوار.....	۱۰۴
تکنیک هزینه‌های خانوار.....	۱۰۴
توضیحاتی پیرامون تجربیات ما در میدان تحقیق.....	۱۱۰
فصل پنجم: تکنیک‌های مربوط به آسیب‌ها، مشکلات، کشاورزی و دامداری.....	۱۱۷
۹. مسائل و مشکلات.....	۱۱۷
۱۰. درخت مشکلات.....	۱۲۱
۱۱. آسیب‌های اجتماعی.....	۱۲۴
۱۲. تکنیک لیست نیازها و الویت‌بندی نیازها.....	۱۲۵
۱۳. توضیح ماتریس مقایسه‌ای زوجی نیازهای آموزشی زنان و دختران بهارلو.....	۱۲۷
۱۳. تکنیک جدول تاریخی کشاورزی.....	۱۲۹
توضیح تکنیک جدول تاریخی کشاورزی.....	۱۲۹
سؤال‌های مربوط به تغییر و تحولات تاریخی کشاورزی.....	۱۳۰
۱۴. تکنیک جدول تاریخی دامداری.....	۱۳۱
توضیح تکنیک جدول تاریخی دامداری.....	۱۳۱
جدول تاریخی دامداری.....	۱۳۱
فصل ششم: تکنیک‌های مربوط به مشکلات کارگران معدن و کارفرما.....	۱۳۷
۱۵. تحلیل کارشناسان پروژه اکتشافی در مورد مسائل و مشکلات پروژه و راه‌حل‌های آن.....	۱۳۷
مشکل اصلی شماره ۱: کارگران محلی و غیر محلی.....	۱۳۸

- مشکل اصلی شماره ۲: عدم رعایت نکات ایمنی از طرف کارگران در محیط کار..... ۱۳۹
- مشکل اصلی شماره ۳: غیبت..... ۱۳۹
- مشکل اصلی شماره ۴: روابط بین کارگران و کارفرمایان..... ۱۳۹
- مشکل اصلی شماره ۵: توقع زیاد..... ۱۴۰
- مشکل اصلی شماره ۶: فقر..... ۱۴۰
- مشکل اصلی شماره ۷: (کم) بی سواد..... ۱۴۰
- مشکل اصلی شماره ۸: مشکلات زمین..... ۱۴۰
- مشکل اصلی شماره ۹: عدم عدالت در کار..... ۱۴۱
- مشکل اصلی شماره ۱۰: عدم هماهنگی دستگاه‌های دولتی با پروژه..... ۱۴۱
- مشکل اصلی شماره ۱۱: اشتغال..... ۱۴۱
- مشکل اصلی شماره ۱۲: هم‌زمانی کشاورزی و کار معدن..... ۱۴۲
۱۶. تکنیک نکات مثبت شرایط کار از دید کارگران داشکسن..... ۱۴۲
۱۷. تکنیک انتقادات، نکات مثبت و پیشنهادهای گروهی از کارگران بهارلویی شاغل در پروژه اکتشافی..... ۱۴۳

فصل هفتم: عملکرد نهادها و سازمان..... ۱۴۵

۱۸. تکنیک تحلیل عملکرد نهادها و سازمان‌های مختلف توسط اعضای شورای اسلامی روستای بهارلو..... ۱۴۵
- توضیح تکنیک ارتباط با نهادها و ارگان‌های دیگر..... ۱۴۵
- توضیح تکنیک ارتباط با نهادها و ارگان‌های دیگر در روستای بهارلو..... ۱۴۸
۱۹. تکنیک ارتباط با نهادها و ارگان‌های دیگر در روستای بهارلو..... ۱۴۹
- ارتباط با نهادها و ارگان‌های دیگر در روستای نی‌بند..... ۱۵۱
۲۰. تکنیک پیشنهادها..... ۱۵۱
۲۱. تکنیک پیش‌قدمان در کارهای مشارکتی در روستای داشکسن..... ۱۵۲
- شغل اکثریت معتمدان محلی کشاورزی است..... ۱۵۳
- توضیح تکنیک پیش‌قدمان در کارهای مشارکتی در روستای داشکسن..... ۱۵۴
- در کدام کارها مردم مشارکت بیشتری داشتند؟..... ۱۵۵
۲۲. تکنیک مشارکت‌کنندگان در فعالیت‌های عمومی در روستای داشکسن..... ۱۵۶

فهرست ۹

توضیح تکنیک مشارکت کنندگان در فعالیتهای عمومی در روستای داشکسن	۱۵۶
نتیجه گیری و جمع بندی	۱۵۹
آسیب های اجتماعی	۱۶۰
توصیه های اجرایی	۱۶۲

فصل هشتم: مطالعات زیست محیطی	۱۶۵
نکات یادگیری	۱۶۵
تجربه ای در کنار گروه زیست محیطی	۱۶۷
نقش و وظیفه گروه زیست محیطی	۱۶۹
نحوه مطالعه «اثرات زیست محیطی بر شرایط اجتماعی» توسط گروه ERM	۱۶۹
نحوه برگزاری تیم اجرایی جلسات	۱۷۰
تیم اجرایی مردان چگونه بود؟	۱۷۱
چگونه مراحل پیشرفت کار را گزارش دادند؟	۱۷۱
آغاز جلسه و حرکت به سوی روستاها	۱۷۲
اجرای جلسات	۱۷۳
سؤال های شرکت کنندگان در جلسات	۱۷۳
برخی از رفتارهای گروه ERM	۱۷۹
مسئله زمین	۱۸۰

سخن آخر	۱۸۷
فهرست منابع	۱۸۷
فهرست جداول	۲۰۱
فهرست نمودارها	۲۰۳
فهرست نقشه ها	۲۰۳
فهرست عکس ها	۲۰۴
آلبوم تصاویر	۲۰۵
فرهنگ نمایه	۲۲۱

پیشگفتار

این کتاب براساس تجربه زیسته تحقیقی میدانی در قروه کردستان است؛ محلی که در آنجا معدن طلا وجود داشت و طبق قراردادهاى انعقاد شده شرکت بین المللی ریو تینتو^۱ و شرکتی ایرانی به نام زرکوه مسئول عملیات استخراج، استهصال و بهره برداری بودند. به موازات تحقیقات مهندسی شرکت ریو تینتو برنامه ای بلندمدت برای مطالعات اجتماعی روستاهای پیرامون قروه که کمپ مهندسین در آنجا بود و نیز اولین محل بررسی های خاک شناسی برای پی بردن به لایه های طلا بود. بنابراین ۴ روستا در اطراف کمپ ریو تینتو قرار داشت. این روستاها به فاصله کمی از یکدیگر بودند برخی از آنها ترک زبان بودند و شیعه و برخی دیگر کرد زبان و سنی؛ از جمله روستاهای داشکسن، بهارلو، نی بند و جداقاپه.

شرکت ریو تینتو قصد داشت که طی مدتی که در منطقه مشغول فعالیت های مهندسی بود مطالعات اجتماعی، جمعیتی و سطح بهداشت روستاها انجام شود. از میان تمام کسانی که برای تحقیق به ریو تینتو معرفی شده بودند من انتخاب شدم. این یکی از شانس های بزرگ من محسوب می شد. این تحقیق به من فرصت داد تا به مدت ۳ سال با یک تیم تحقیقاتی زبده از جهاد کشاورزی تحقیق کنم. من که مسئول این تیم تحقیقاتی ۵ نفره بودم بسیار از همکاران طرح آموختم. تا آن زمان تصور می کردم که کار گروهی

امکان ناپذیر است، گمان می‌کردم که همکاری در محیط‌های اداری ناممکن است و همکاران رسمی همیشه در سایه‌اند و تو هیچ‌گاه متوجه ضربه‌های آن‌ها نمی‌شوی. درحالی‌که کارکردن با این گروه از پژوهشگران جهاد کشاورزی به من آموخت که هیچ ترس و واهمه‌ای از افراد تیم نداشته باشم و امکان کار مشترک فراهم است. این تحقیق نقطه عطف تحقیقات من محسوب می‌شود. میدان تحقیق قروه کردستان بود و کارفرما جان بارترام^۱، یک مهندس زمین‌شناسی انگلیسی تبار بود. بنابراین از نظر کاری در فضای خارجی بودم. حسن‌نیت کارفرما و همکاری‌اش بسیار جالب بود و شوق و انرژی را در من بیدار می‌کرد. آن‌ها بدون غرض و بدون بدجنسی و اینکه قصد آزار داشته باشند در کمال صلح و آرامش گزارش‌های تحقیق را می‌خواندند و نظر می‌دادند. آن‌ها به تمام نظرات من توجه می‌کردند. در طرح‌های تحقیق ارسالی از جانب آن‌ها، با توجه به نظرات تیم تحقیقاتی، تغییراتی می‌دادم، سپس آن‌ها را ارسال می‌کردم و در نهایت موافقت می‌کردند. علاوه بر تمام نکات ذکر شده پرداختی‌ها درست به موقع بود و هیچ نگرانی‌ای از جانب ما نبود. با این شرایط پرداختی‌های همکاران به موقع انجام می‌شد.

این کتاب تجربه زیسته من در میدان تحقیق است که فرایند یک تحقیق میدانی را گام به گام توضیح داده‌ام. خواننده این کتاب با چگونگی مراحل یک تحقیق میدانی آشنا می‌شود. علاوه بر آن این تحقیق اولین تحقیقی است که به موازات مطالعات مهندسی انجام گرفته است. در سال ۸۴ و در دهه ۸۰ هیچ تحقیق اجتماعی‌ای در فضاهای مهندسی انجام نگرفته بود؛ آن‌هم با چنین وسعتی که شرح خواهم داد. و نیز این تحقیق از شرایط اجتماعی کار، زندگی، سواد و زنان در دهه ۸۰ حکایت می‌کند که به صورت تاریخ زنده‌ای از تغییر و تحولات آن دوران است با مقایسه در دهه بعد متوجه تغییرات روی داده می‌شویم.